

Riksrevisionens rapport om att gå i pension

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse 2014/15:33 Riksrevisionens rapport om att gå i pension.

Riksrevisionen har i granskningsrapporten Att gå i pension – varför så krångligt? (RiR 2014:13) granskat om regeringen och Pensionsmyndigheten har utformat och informerat om valmöjligheterna som den enskilde ställs inför vid pensioneringen på ett sådant sätt att individen ges tillräckliga förutsättningar att göra bra val. Granskningen har avsett både det allmänna pensionssystemet och tjänstepensionen.

I skrivelsen redovisar regeringen dels sin bedömning av de iakttagelser som Riksrevisionen har gjort i rapporten, dels vilka åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas med anledning av rapporten.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Utskottets överväganden.....	5
Att gå i pension	5
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	8
Skrivelsen.....	8

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Att gå i pension

Riksdagen lägger skrivelse 2014/15:33 till handlingarna.

Stockholm den 10 februari 2015

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Fredrik Lundh Sammeli

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Lundh Sammeli (S), Johan Forssell (M), Carina Ohlsson (S), Mikael Cederbratt (M), Phia Andersson (S), Markus Wiechel (SD), Lars-Arne Staxäng (M), Yilmaz Kerimo (S), Solveig Zander (C), Lotta Finstorp (M), Kerstin Nilsson (S), Emma Carlsson Löfdahl (FP), Wiwi-Anne Johansson (V), Roland Utbult (KD), Teresa Carvalho (S), Jennie Åfeldt (SD) och Rickard Persson (MP).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2014/15:33 Riksrevisionens rapport om att gå i pension. I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning av Riksrevisionens granskningsrapport Att gå i pension – varför så krångligt? (RiR 2014:13).

I juni 2014 överlämnade Riksrevisionen granskningsrapporten till riksdagen, som därefter överlämnade den till regeringen.

En redovisning av det behandlade förslaget finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Att gå i pension

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelse 2014/15:33 till handlingarna.

Riksrevisionens rapport

Riksrevisionen har granskat om regeringen och Pensionsmyndigheten har utformat och informerat om valmöjligheterna som den enskilde ställs inför vid pensioneringen på ett sådant sätt att individen ges tillräckliga förutsättningar att göra bra val. Granskningen har omfattat både det allmänna pensionsystemet och tjänstepensionen.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att staten inte har tagit ett tillräckligt ansvar för helheten genom att initiera en minskning av komplexiteten i det samlade pensionssystemet. Uppdelningen mellan den allmänna pensionen och tjänstepensionen har resulterat i brister i utformningen av olika valmöjligheter och informationen om konsekvenser av olika val. Individen har enligt Riksrevisionen därmed inte fått tillräckligt bra förutsättningar att göra bra val inför pensionsinträdet.

Riksrevisionen rekommenderar sammanfattningsvis regeringen att

- ta ett mer uttalat helhetsansvar för pensionssystemet utifrån ett medborgarperspektiv
- initiera en utveckling av en sammanhållen ansökningsprocess för hela pensionen
- undanröja nuvarande legala hinder för att stoppa eller ändra en påbörjad utbetalning av tjänstepension
- begränsa möjligheten till temporära uttag inom obligatoriska pensionssystem
- överväga en automatisk riskjustering som ett förval inför pensionsinträdet inom premiepensionen.

Riksrevisionen rekommenderar även Pensionsmyndigheten att analysera hur utformningen av olika val påverkar individen.

Skrivelsen

Tjänstepensionen är en betydande del av den slutliga pensionen för många pensionärer, och de olika valen kan spela stor roll. Regeringen instämmer i Riksrevisionens problembeskrivning att valet av pensionsålder är komplext, och att det finns en risk att många individer gör sina val utan att vara medvetna om valens konsekvenser. Riksrevisionen anger att den har beaktat att det är

arbetsmarknadens parter som förhandlar om avtalsvillkoren för tjänstepensionen. Enligt regeringen ligger det dock i Riksrevisionens frågeställning om tjänstepensionen en implikation att staten har ett ansvar för informationsgivningen för de avtal som parterna har förhandlat fram. Regeringen instämmer således inte i Riksrevisionens slutsats att staten inte har tagit ett tillräckligt ansvar på området. För att kunna ta ansvar krävs att regeringen har ett direkt inflytande, vilket staten i enlighet med den svenska modellen inte har över kollektivavtalen. I skrivelsen anges att regeringen har agerat inom ramen för sitt ansvarsområde genom att i instruktionen till Pensionsmyndigheten ge myndigheten i uppgift att ge pensionssparare och pensionärer en samlad bild av hela pensionen. Regeringen avser även att i regleringsbrevet för 2015 ge Pensionsmyndigheten ett uppdrag med utgångspunkt i Riksrevisionens rapport.

När det gäller rekommendationen om en sammanhållen ansökningsprocess kan regeringen se fördelarna med en sådan för den enskilde, men påpekar att utformningen av en sådan process och det beslutsstöd som föreslås finnas med kräver en överenskommelse mellan staten och branschen, på motsvarande sätt som utformningen av Min Pension. I skrivelsen anförs att det är omöjligt att förutsäga om en sådan överenskommelse är möjlig att nå. De inblandade parterna kan ha olika syn på hur processen och beslutsstödet bäst bör utformas.

Regeringen instämmer i att det kan innebära ett problem att en pensionär inte kan stoppa påbörjad utbetalning av tjänstepension. Området är dock komplext och berör både skatterättsliga, civilrättsliga och försäkringsrättsliga frågor och dessutom parter med olika intressen. Enligt regeringen finns det begränsningar i kollektivavtalen som kan påverka möjligheten att ta ut tjänstepension och samtidigt arbeta, och den skattekredit som ligger i tjänstepensionen måste också beaktas. Regeringen finner för närvarande inte anledning att, utan en bredare analys, föreslå ändringar i inkomstskattereglerna på detta område.

Även när det gäller Riksrevisionens rekommendation om att tjänstepensionsavtalen bör ses över för att begränsa möjligheten till temporära uttag, behöver det enligt regeringen förtydligas att regeringen inte kan ta ansvar i denna fråga eftersom regeringen inte har ett direkt inflytande över kollektivavtalen. Regeringen instämmer dock i problembilden, dvs. att det finns risk för att individen tar kortsiktiga beslut som även kan leda till kostnadsökningar på statens budget. Regeringen avser att ge Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) i uppdrag att analysera frågan om temporära uttag.

Regeringen instämmer i den problembild som Riksrevisionen visar på inom premiepensionen. Det finns en risk att individer som har gjort aktiva val inte fortsätter att göra det, vilket kan leda till att pensionskapitalet utvecklas dåligt. Problemet analyserades i utredningen Vägval för premiepensionen (Ds 2013:35). Problemet ska även utredas fördjupat (dir. 2014:107 Ett reformerat premiepensionssystem). Utredningen har fått i uppdrag att analysera de förslag som lämnades i departementspromemorian och även beskriva alternativa åtgärder för att underlätta för sparare med otillräcklig kunskap om

systemet eller ovilja att vara aktiva på fondtorget. Utredaren ska även i övrigt analysera hur risken på fondtorget kan begränsas.

Utskottets ställningstagande

Pensionssystemet består av tre delar. Den första delen, allmänna pensionen, består av inkomstpension, premiepension, garantipension och tilläggspension, den andra delen utgörs av tjänstepensionen och den tredje delen av ett eventuellt privat pensionssparande. Utskottet, som kan konstatera att tjänstepensionsförmånerna regleras genom överenskommelser mellan arbetsmarknadens parter i centrala kollektivavtal, delar regeringens bedömning att parternas fria avtalsrätt måste beaktas. Frågor som rör kompletterande pensionsrättigheter är också under diskussion inom EU.

När det gäller granskningen kan utskottet instämma i att pensionsinträdet kan vara komplext för många blivande pensionärer. Tjänstepension är en betydande del av den slutliga pensionen, och samspelet mellan de olika delarna kan få stor betydelse. Utskottet delar dock regeringens uppfattning att det krävs ett direkt inflytande över kollektivavtalen för att kunna ta ansvar för tjänstepensionernas utformning och innehåll. Enligt den modell vi har i dag har staten inte ett sådant inflytande över kollektivavtalen. Samma resonemang gäller i fråga om möjligheten att begränsa temporära uttag av tjänstepension. Utskottet anser i likhet med regeringen att det inte finns anledning att utan en bredare analys initiera ändringar i inkomstskattereglerna på området. Utskottet noterar också regeringens aviserade uppdrag till ISF att analysera det ökande temporära uttaget av tjänstepension. Vad gäller frågan om möjligheten att stoppa en påbörjad utbetalning av tjänstepension anser utskottet liksom regeringen att området är komplext och kan innebära problem för pensionären. Utskottet instämmer emellertid i regeringens bedömning att regeländringar inte är aktuella utan en bredare analys.

Utskottet underströk redan i samband med att pensionssystemet reformerades (bet. 1997/98:SfU13) vikten av att det ges en sammanhållen information om pensionssystemets olika delar och att utformningen görs tydlig och enhetlig. Av instruktionen till Pensionsmyndigheten framgår det att myndigheten bl.a. har i uppgift att ge pensionssparare och pensionärer en samlad bild av hela pensionen. Eftersom pension är ett komplext område välkomnar utskottet regeringens aviserade uppdrag till Pensionsmyndigheten, som avser den samlade bilden av hela pensionssystemet.

Utskottet anser i övrigt att den kommande beredningen av den fördjupade utredningen på premiepensionsområdet (dir. 2014:107 Ett reformerat premiepensionssystem) bör avvaktas. Utskottet noterar att regeringen delar den problembild som Riksrevisionen ger uttryck för i granskningen. Samtidigt kan utskottet konstatera att en rad åtgärder har vidtagits som ligger i linje med vad Riksrevisionen har efterfrågat. Regeringen avser också, som framgår ovan, att ge både Pensionsmyndigheten och ISF uppdrag på området.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2014/15:33 Riksrevisionens rapport om att gå i pension.